

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL

LÉTMINIMUM, 2006

Budapest, 2007

© **KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, 2007**
ISBN 978-963-235-105-6

**Készült a Központi Statisztikai Hivatal
Életszínvonal- és munkaügy-statisztikai főosztályának
Társadalmi rétegelemzés osztályán**

Főosztályvezető
dr. Lakatos Judit

Főosztályvezető-helyettes
Grábics Ágnes

Közreműködött
Illésné Lukács Mária

Számítógépes munkák
Fazekas Gyula

Másodlagos publikálás csak a forrás megjelölésével történhet!

Internet: <http://www.ksh.hu>

Tartalom

<i>Létminimum, 2006.....</i>	<i>4</i>
<i>A létminimumértékek meghatározása</i>	<i>5</i>
<i>Az átlagos létminimumértékek.....</i>	<i>5</i>
<i>Létminimumértékek a különböző háztartástípusokban</i>	<i>7</i>
<i>A létminimumértékek idősora.....</i>	<i>9</i>

Létminimum, 2006

A KSH 1991 óta adja közre éves gyakorisággal a létminimum-adatokat. A létminimum olyan értékösszeg, amely biztosítja a magánháztartásokban élők számára a folyamatos életvitellel kapcsolatos igen szerény – a társadalom adott fejlettségi szintjén konvencionálisan alapvetőnek minősülő – szükségletek kielégítését.

A létminimum-számítás nemzetközileg elfogadott két típusa közül a hazai gyakorlat az ún. normatív számítás, amely az élelmiszer-fogyasztás értékének meghatározására épül. Az élelmiszer-normatíva alapja az Országos Élelmiszer- és Táplálkozástudományi Intézet (OÉTI) által összeállított élelmiszerkosár, mely az egészséges táplálkozás jellemzői mellett figyelembe veszi az életkori sajátosságokat is. Az élelmiszerkosár értéke az abban szereplő tételeknek az adott időszakra jellemző áron számba vett forintösszege, a létminimum pedig az élelmiszer-normatíva körüli értékben élelmiszert fogyasztó háztartások összes személyes kiadásának havi átlagos értéke.

Az így kalkulált létminimum 2006-ban **106,6%-a volt az egy évvel korábbinak**, növekedési üteme nagyobb volt, mint az ugyanezen időszakban mért inflációé. Ennek fő oka, hogy a létminimum környékén élők fogyasztásában döntő részt képviselő élelmiszerek és a háztartási energia ára 2006-ban jóval gyorsabb ütemben nőtt, mint a fogyasztói-ár index.

A létminimum *egy fogyasztási egységre* számított átlagos értéke 2006-ban havonta *60 128 Ft* volt.

A létminimum értékét aktív és nyugdíjas háztartásokra, azon belül háztartástípusokra is kiszámítottuk. 2006-ban a tipikusnak tekinthető, **két aktív korú személyből és két gyermekből álló háztartás létminimumértéke $2,90 \times 60\ 128\ \text{Ft} = 174\ 371\ \text{Ft}$ volt havonta**, míg az egytagú nyugdíjas háztartásoké *54 115 Ft*.

A létminimumértékek meghatározása

Az átlagos létminimumértékek

A létminimum olyan értékösszeg, amely biztosítja a folyamatos életvitellel kapcsolatos igen szerény – konvencionálisan alapvetőnek minősülő – szükségletek kielégítését. Meghatározása a Központi Statisztikai Hivatalban **az élelmiszer-fogyasztás normatív értékéből kiindulva** történik, mégpedig **az élelmiszereket a normatívához hasonló értékben fogyasztó háztartások** fogyasztási adatainak felhasználásával.

Az **élelmiszer-fogyasztás normatív értékének számításakor** azokat az élelmiszer-mennyiségeket vesszük figyelembe, amelyeket az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet adott meg. Ezeket az élelmiszer-mennyiségeket tartalmazza a létminimum-számítás élelmiszerkosara, mintegy 100 konkrét terméket felölelve.^{a)}

A létminimum élelmiszerkosarának tartalma közepes fizikai igénybevétel esetén fedezi a vonatkozó egészségügyi és táplálkozástudományi követelménynek megfelelő teljes tápanyag-, vitamin- és ásványianyag-szükségletet. Aktív korú személynél a normatív élelmiszer-mennyiség többek között napi 81 g fehérjét (ezen belül 32 g állati fehérjét), 83 g zsírt, 356 g szénhidrátot, 800 mg kalciumot, 3500 mg káliumot, 13 mg vasat, 60 mg C-vitamint tartalmaz.

Az élelmiszer-fogyasztás normatív értékét az élelmiszerkosárban foglalt mennyiségeknek a konkrét időszakra jellemző áron összegezett értéke adja. A 2006. év átlagáraival számolva a kosár pénzben kifejezett értéke **havi 16 017 Ft, ennyi volt 2006-ban egy aktív korú felnőtt élelmiszer-normatívája.**

A különböző korú személyek tápanyagszükséglete eltérő. Az OÉTI számításai szerint a 0-14 évesek élelmiszer-normatívája a felnőttekéhez képest 77,8%, a 60 éves és idősebbeké pedig 88,2%. Ily módon az aktív korú felnőttek 2006-ra vonatkozó 16 017 Ft-os havi élelmiszer-normatívája mellett a 0-14 éves korúaké 12 461 Ft-nak, az időskorúaké 14 127 Ft-nak felelt meg. Ezen értékek alapján határoztuk meg – a háztartásban élő személyek normatíváit összegezve – a különböző összetételű és létszámú háztartások élelmiszer-normatívájának értékeit. Így például a két aktív korú felnőttből és két (0–14 éves) gyermekből álló háztartás élelmiszer-normatívája: $2 \times 16\,017 + 2 \times 12\,461 = 56\,956$ Ft/hó volt.

a) Az élelmiszerkosár az OÉTI javaslata alapján 2003-tól módosult, de ez a létminimum értékét jelentősen nem befolyásolta.

**A létminimum-számítás aktív korú felnőltre vonatkozó normatív
élelmiszerkosara***

Az élelmiszerek főbb csoportjai	Mennyiség, kg/hó	Érték, Ft/hó
Hús, hal és készítményeik	4,2	3 085
Tojás, db	18,0	302
Tej (2,8 és 1,5%-os), l	8,0	1 247
Sajt, egyéb tejtermékek	2,8	1 795
Zsiradékok	1,8	649
Cereáliák	9,9	1 941
Cukor, kakaó, méz	1,3	359
Burgonya	5,2	423
Friss és tartósított zöldség	11,7	2 959
Friss és tartósított gyümölcs	6,1	1 836
Száraz hüvelyes	0,4	156
Fűszerek stb.	-	742
Kávé, tea, üdítők	-	523
<i>Összesen</i>	-	<i>16 017</i>

*Mennyiségben és 2006. évi árakon számba véve;

Azokat a háztartásokat tekintjük normatíva szerinti élelmiszer-fogyasztóknak, amelyek élelmiszer-fogyasztásának globális forintösszege az adott háztartásra jellemző normatíva körüli $\pm 15\text{-}20\%$ -os sávba esik. Feltétel továbbá az is, hogy a háztartás jövedelme ne legyen a létminimum-számítás szempontjából irreálisan nagy vagy kicsi, és ne legyenek nagyberuházás jellegű kiadásai. Ezért figyelmen kívül hagytuk a népesség legalacsonyabb jövedelmű 5 százalékának és legmagasabb jövedelmű harmadának háztartásait, továbbá jövedelmüktől függetlenül azokat a háztartásokat, amelyek a felmérés tárgyidőszakában gépkocsit vettek vagy lakásberuházást végeztek. A kritériumoknak – e kizárások után – 2006-ban a háztartási költségvetési felvételben részt vevők közül 2110 háztartás felelt meg. Ők képezték a létminimum meghatározásának háztartásállományát, ami az évek óta tartó folyamatos csökkenés után 2006-ban csaknem 50%-kal több háztartásból állt, mint a megelőző évben.

Az élelmiszer-normatívától a létminimumértékgig eljutni elvileg úgy lehetséges, ha a létminimumkosár az élelmiszereken kívüli szükségletek normatív értékeit is tételesen tartalmazza. Ennek konszenzuson alapuló kivitelezése napjainkban – a szükségletek széles köre miatt – gyakorlatilag megoldhatatlan. **A létminimum értékét számszerűen ezért úgy definiáljuk, hogy az a normatívához hasonló forintértékben élelmiszereket fogyasztó háztartások összes személyes fogyasztási kiadásainak havi átlagos értéke.**

A 2006. évi létminimumértékek meghatározásának 2110 háztartást felölelő állománya 2 millió 64 ezer személyt, havi átlagban 98 milliárd 880 millió forint fogyasztási kiadást reprezentált. A kiadásoknak a személyek számával történő osztásával meghatározható a létminimum átlagos értéke. Eszerint **2006-ban az egy hónapra vonatkozó átlagos létminimumérték 47 906 forint/fő volt.**

Azok a háztartások, amelyek adataiból az átlagos létminimumértékeket származtatjuk, a társadalom e szinten élő háztartásainak összességét képviselik. Közülük 1423 aktív, 641 nyugdíjas és 46 egyéb inaktív háztartás; más metszetben tekintve 387 egyszemélyes, 854 több személyből álló gyermek nélküli háztartás, 468 egy-, 330 két- és 71 három- vagy annál több gyermekes háztartás volt. Közös bennük a normatíva értékösszegéhez hasonló élelmiszer-fogyasztási kiadásuk nagysága.

Létminimumértékek a különböző háztartástípusokban

A létminimumértékek gyakorlati felhasználásának előfeltétele, hogy különböző nagyságú, típusú háztartásokra differenciáltak legyenek. A háztartásonként átlagosan 122 ezer forintos összeg nem lehet egyaránt érvényes egy kis és egy nagy létszámú háztartásra, de ugyanúgy a fejenkénti 47 906 Ft-os átlagérték sem. A differenciáláshoz - a nemzetközi statisztikai gyakorlatot szem előtt tartva - fogyasztási egység-kulcsokon (ún. ekvivalenciaskálán) alapuló számítást használunk.

A számítás lényege, hogy a háztartás első felnőtt személyét egy fogyasztási egységnek tekintve a háztartás többi személye egynél kisebb egységet képvisel, hiszen a háztartásnak számos olyan kiadása van, ami nem függ a háztartástagok számától, vagy ha van is összefüggés, az nem lineáris. Fogyasztási szükségletének megfelelően az aktív korúnál valamivel kisebb egységet képvisel a kisgyermek és az idős személy. Mindezek alapján a háztartás nagysága – a fogyasztás szemszögéből – jellemezhető a fogyasztási egységek számával.

A KSH létminimum-számításának fogyasztási egység-kulcsszámai (ekvivalenciaskála)

Aktív korúak háztartásai esetében		Nyugdíjas korúak háztartásai esetében	
Első felnőtt családtag	1,00	Első felnőtt családtag	0,90
Többi felnőtt családtag	0,75	További személyek	0,65
Első (0–14 éves) gyermek	0,65		
Második (0–14 éves) gyermek	0,50		
Harmadik és minden további (0–14 éves) gyermek	0,40		

E kulcsszámokat alkalmazva az egy aktív korú személyből álló háztartás 1,00, az egy aktív korú személyből és egy gyermektől álló 1,65, a két aktív korú személyből és két gyermektől álló négyszemélyes háztartás 2,90 fogyasztási egységnek felel meg ($1,00 + 0,65 = 1,65$; illetve $1,00 + 0,75 + 0,65 + 0,50 = 2,90$).

A 2110 háztartásból álló sokaság – a létminimum-számítás háztartásállománya – 1 millió 644 ezer fogyasztási egységet képviselt, ennek az adatnak és a háztartások előbb idézett havi 98 milliárd 880 millió forintos kiadási összegének hányadosként adódott az átlagos érték. **2006-ban a létminimum egy fogyasztási egységre számított átlagos értéke havonta 60 128 Ft volt.**

A háztartástípusonkénti létminimumértékeket a fogyasztási egységek háztartástípusonkénti száma és az egy fogyasztási egységre számított átlagos érték szorzata adja. A tipikusnak tekinthető, két aktív korú személyből és két gyermektől álló háztartás

létminimumértéke $2,90 \times 60\,128 \text{ Ft} = 174\,371 \text{ Ft}$ -nak felelt meg. E háztartásban az egy főre jutó átlagos létminimumérték $43\,593 \text{ Ft}$ volt. A különböző háztartástípusokra érvényes egy főre számított értékek 2006-ban a $47,9$ ezer forintos átlag körül, a 37 ezer és a 61 ezer Ft közötti sávban szóródtak.

Létminimumértékek a különböző háztartástípusokban, 2006

Háztartástípus	Egy háztartásra		Egy főre		Létmini- mum/ élelmiszer arány	Fogyasz- tási egységek száma
	számított havi érték, Ft					
	összesen	ebből: élelmiszer	összesen	ebből: élelmiszer		
Aktív korúak háztartásai						
1 felnőtt	60 128	16 017	60 128	16 017	3,75	1,00
1 felnőtt 1 gyermekkel	99 211	28 478	49 605	14 239	3,48	1,65
1 felnőtt 2 gyermekkel	129 275	40 939	43 092	13 646	3,16	2,15
2 felnőtt	105 224	32 034	52 612	16 017	3,28	1,75
2 felnőtt 1 gyermekkel	144 307	44 495	48 102	14 832	3,24	2,40
2 felnőtt 2 gyermekkel	174 371	56 956	43 593	14 239	3,06	2,90
2 felnőtt 3 gyermekkel	198 422	69 417	39 684	13 883	2,86	3,30
2 felnőtt 4 gyermekkel	222 474	81 878	37 079	13 646	2,72	3,70
3 felnőtt	150 320	48 051	50 107	16 017	3,13	2,50
3 felnőtt 1 gyermekkel	189 403	60 512	47 351	15 128	3,13	3,15
3 felnőtt 2 gyermekkel	219 467	72 973	43 893	14 595	3,01	3,65
3 felnőtt 3 gyermekkel	243 518	85 434	40 586	14 239	2,85	4,05
3 felnőtt 4 gyermekkel	267 570	97 895	38 224	13 985	2,73	4,45
Nyugdíjas korúak háztartásai						
1 személy	54 115	14 126	54 115	14 126	3,83	0,90
2 személy	93 198	28 252	46 599	14 126	3,30	1,55
3 személy	132 282	42 378	44 094	14 126	3,12	2,20

Az 1–2 személyes háztartások egy főre jutó értékei az átlagosnál nagyobbak, míg a többszemélyeseké kisebbek. Ez abból következik, hogy az utóbbiak esetében a rugalmatlan kiadások több személyre oszlanak meg, továbbá, hogy a kisgyermekes fogyasztása - globális összegét tekintve - a felnőttekéénél kevesebb. Az egyes háztartásokban a létminimumérték az élelmiszer-normatíva $2,7$ – $3,8$ -szerese. A legmagasabb értékek az egyszemélyes, míg a legalacsonyabbak az 5 fő feletti háztartásoknál jelennek meg.

A létminimumértékek idősora

Ft/hó

Háztartástípusok	1990	1995	2000 ^{a)}	2002	2003	2004	2005	2006
Egy háztartásra számítva								
Aktív korúak háztartásai								
1 felnőtt	7 053	16 435	34 475	43 108	50 015	53 307	56 408	60 128
1 felnőtt 1 gyermekkel	10 977	27 118	56 884	71 128	82 525	87 957	93 073	99 211
1 felnőtt 2 gyermekkel	14 849	35 335	74 121	92 682	107 532	114 610	121 277	129 275
2 aktív korú felnőtt	12 509	28 761	60 331	75 439	87 526	93 287	98 714	105 224
2 felnőtt 1 gyermekkel	16 618	39 444	82 740	103 459	120 036	127 937	135 379	144 307
2 felnőtt 2 gyermekkel	20 296	47 662	99 978	125 013	145 044	154 590	163 583	174 371
2 felnőtt 3 gyermekkel	23 048	54 236	113 768	142 256	165 050	175 913	186 146	198 422
2 felnőtt 4 gyermekkel	25 535	60 810	127 558	159 500	185 056	197 236	208 710	222 474
3 aktív korú felnőtt	18 151	41 088	86 188	107 770	125 038	133 268	141 020	150 320
3 felnőtt 1 gyermekkel	22 065	51 770	108 596	135 790	157 547	167 917	177 685	189 403
3 felnőtt 2 gyermekkel	25 443	59 988	125 834	157 344	182 555	194 571	205 889	219 467
3 felnőtt 3 gyermekkel	27 929	66 562	139 624	174 587	202 561	215 893	228 452	243 518
3 felnőtt 4 gyermekkel	30 416	73 136	153 414	191 831	222 567	237 216	251 016	267 570
Nyugdíjas korúak háztartásai								
Egytagú	4 998	14 792	31 028	38 797	45 014	47 976	50 767	54 115
Kéttagú	8 766	25 474	53 436	66 817	77 523	82 626	87 432	93 198
Háromtagú	12 790	36 157	75 845	94 838	110 033	117 275	124 098	132 282
Egy főre számítva								
Aktív korúak háztartásai								
1 felnőtt	7 053	16 435	34 475	43 108	50 015	53 307	56 408	60 128
1 felnőtt 1 gyermekkel	5 489	13 559	28 442	35 564	41 262	43 978	46 537	49 605
1 felnőtt 2 gyermekkel	4 950	11 778	24 707	30 894	35 844	38 203	40 426	43 092
2 aktív korú felnőtt	6 255	14 381	30 166	37 720	43 763	46 644	49 357	52 612
2 felnőtt 1 gyermekkel	5 539	13 148	27 580	34 486	40 012	42 646	45 126	48 102
2 felnőtt 2 gyermekkel	5 074	11 915	24 994	31 253	36 261	38 648	40 896	43 593
2 felnőtt 3 gyermekkel	4 610	10 847	22 754	28 451	33 010	35 183	37 229	39 684
2 felnőtt 4 gyermekkel	4 256	10 135	21 260	26 583	30 843	32 873	34 785	37 079
3 aktív korú felnőtt	6 050	13 696	28 729	35 923	41 679	44 423	47 007	50 107
3 felnőtt 1 gyermekkel	5 516	12 943	27 149	33 948	39 387	41 979	44 421	47 351
3 felnőtt 2 gyermekkel	5 089	11 998	25 167	31 469	36 511	38 914	41 178	43 893
3 felnőtt 3 gyermekkel	4 655	11 094	23 271	29 098	33 760	35 982	38 075	40 586
3 felnőtt 4 gyermekkel	4 345	10 448	21 916	27 404	31 795	33 888	35 859	38 224
Nyugdíjas korúak háztartásai								
Egytagú	4 998	14 792	31 028	38 797	45 014	47 976	50 767	54 115
Kéttagú	4 383	12 737	26 718	33 409	38 762	41 313	43 716	46 599
Háromtagú	4 264	12 052	25 282	31 613	36 678	39 092	41 366	44 094

a) A 2001-től bekövetkezett felvételtechnikai változások miatt a későbbi időszorhoz összehasonlíthatóvá tett adatok.